

PLA DE CONSERVACIÓ DE L'ÀGUILA PEIXATERA A LES ILLES BALEARS *PANDION HALIAETUS*

INFORMAT FAVORABLEMENT PEL COMITÈ DE FAUNA DEL CONSELL ASSESSOR DE
FAUNA I FLORA EN LA SESSIÓ DE 6 DE FEBRER DE 2007

L'àguila peixatera (fam. *Pandionidae*) és una de les espècies més emblemàtiques i amenaçades de la fauna balear, que ha arribat aquí a una situació desfavorable de conservació, que convé esmenar amb les actuacions de gestió que siguin aplicables. Recentment s'ha recatalogat d'interès especial a vulnerable en el Catàleg nacional d'espècies amenaçades i, per això, Li correspon un pla de conservació.

És una espècie cosmopolita, globalment no amenaçada. A Europa n'hi ha una població continental (8.000-13.000 colles reproductores) i una de mediterrània (70-75 colles reproductores). També nidifica a les illes Canàries. L'àrea de distribució original a la Mediterrània comprenia les illes occidentals costa peninsular ibèrica i del nord-oest d'Àfrica. Actualment, extingida de la costa ibèrica, Sardenya, Sicília, Eivissa i Formentera.

SINOPSI BIOLÒGICA

És l'únic representant de la seva família. S'alimenta de peixos, marins o continentals. Construeix un niu amb branques que pot arribar a ser molt gros. La població mediterrània nidifica als penya-segats litorals, mentre que la continental ho fa a prop d'aigües dolces o marines, sobre arbres o suports artificials.

La població mediterrània inicia la reproducció el febrer. La posta pot anar des del març fins a començaments de maig (data mitjana: primers d'abril). Ponen 3 ous (1-4), que són covats de 35 a 43 dies. El polls inicien el vol als 50-76 dies. La maduresa sexual s'adquireix al tercer any, si bé solen criar al quart o cinquè any. La longevitat potencial és de 20-25 anys. Les parelles són monògames, però es coneixen tríos poliginics. A Menorca, el nombre mitjà de polls que volen és d'1,16 per parella territorial. Els adults són quasi sedentaris, però els joves fan desplaçaments per Ibèria, el sud de França i Itàlia, el nord del continent africà, fins i tot a la zona subsahariana. A la Mediterrània es presenten migrants i alguns hivernants del centre i el nord d'Europa.

SITUACIÓ DE CONSERVACIÓ

L'any 2006 la població ha estat de 14 o 15 colles territorials, de les quals 13-14 han nidificat. La població sembla estable a Mallorca i en recessió a Menorca, on varen criar 7 parelles els anys noranta. La població balear ha patit una lleugera regressió després de recuperar-se durant les dues dècades anteriors.

A mitjan segle XX s'estimà que hi havia fins a 35-40 parelles nidificants i fins a un màxim hipotètic de 50 colles (15 a Menorca, 25 a Mallorca i Dragonera, 3 a Cabrera, 6 a Eivissa i 2 a Formentera). No es pot recuperar aquesta xifra per la pèrdua d'habitat, però sí que es pot incrementar la població reproductora actual, per la qual cosa es redacta el present Pla.

DISTRIBUCIÓ

Nidificació. A les Balears la distribució de l'espècie ha sofert una dràstica reducció: ha desaparegut d'Eivissa i Formentera i s'ha vist molt reduïda a Mallorca i Menorca. Actualment, cria a la costa nord-oest de Menorca, la costa de tramuntana i la península de la Victòria de Mallorca, i l'arxipèlag de Cabrera.

Migració i hivernada: A les Balears es produeix un pas d'aus del nord i centre d'Europa, amb assentaments més o menys prolongats a zones d'alimentació, i algun exemplar hi hiverna. Però, el més notable en aquesta època és la dispersió dels joves locals i, tal vegada, la hivernada d'aus balears a zones més o menys distanciades de les de cria. Podem considerar que els adults balears hivernen majoritàriament a les illes i que els joves locals es dispersen en els primers anys de vida.

Alimentació. Les àguiles s'alimenten a aigües litorals i interiors. Freqüenten les principals zones humides (s'Albufera, s'Albufereta, el Salobrar, es Grau, ses Salines d'Eivissa —tot i que no cria a l'illa), i als trams de costa on nidifiquen. També pesquen als embassaments de Cúber i es Gorg Blau. L'espècie no és excessivament esquiva si se la respecta, i no és excepcional observar-la fins i tot a ports i zones habitades.

DEMOGRAFIA

Tot i la manca de dades precises de la demografia mediterrània, a partir de la bibliografia sobre aquesta espècie i altres de similars, podem considerar un model demogràfic en funció dels paràmetres següents:

Producció de joves per parella territorial i any: de 0,7 a 1,4

Mortalitat en el primer any: 57%

Mortalitat adulta: 18%

(Vida mitjana 10 anys,
però documentada fins als 25 anys)

AMENACES ACTUALS (DETECTADES A LES BALEARS)

- Electrocutió. És el factor actual més important de mortaldat juvenil i adulta.
- Destrucció de l'hàbitat. Ha estat un factor molt important i, normalment, irreversible.
 - Destrucció de l'hàbitat de reproducció
 - Destrucció i ocupació de l'hàbitat d'alimentació
- Persecució directa i molèsties en l'època de reproducció.
- Interacció amb altres espècies. No té predadors, però sí que pot sofrir cleptoparasitisme per part de les gavines.

AMENACES POTENCIALS

- Contaminació. Existeix en altres localitats i ha estat un factor de regressió important (DDT als EUA).
- Endogàmia. Amenaça potencial que podria afectar una població tan petita com la balear.
- Successos aleatoris. com catàstrofes naturals, podrien incidir molt negativament en una població com aquesta.

FACTORS FORA DE L'ÀMBIT BALEAR

La dispersió dels joves fa que aquesta fracció poblacional passi mesos o anys fora de les Illes (nord i nord-oest d'Àfrica), on poden patir els mateixos factors que les afecten aquí o altres. De moment, el control d'aquest presumibles factors és inviable.

OBJECTIU GENERAL DEL PLA

ELIMINAR O DISMINUIR A NIVELLS TOLERABLES ELS FACTORS QUE LIMITEN LA POBLACIÓ PER TAL DE DUPLICAR EL NOMBRE DE PARELLES REPRODUCTORES

ACTUALS DE CADA ILLA I LA SEVA ÀREA DE DISTRIBUCIÓ I ACONSEGUIR LA RECOLONITZACIÓ DE LES PITIÜSES.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- OBJECTIU ESPECÍFIC 1. Eliminar les electrocucions.
- OBJECTIU ESPECÍFIC 2. Conservar l'hàbitat de reproducció i d'alimentació.
- OBJECTIU ESPECÍFIC 3. Eliminar la persecució directa i evitar molèsties en l'època de reproducció.
- OBJECTIU ESPECÍFIC 4. Minimitzar les interaccions produïdes per altres espècies.

OBJECTIUS DEMOGRÀFICS

- Aconseguir que en un termini de 10 anys el nombre de parelles nidificants augmenti fins a les xifres següents:
 - Menorca: 10 parelles distribuïdes per la costa de Tramuntana i el Migjorn.
 - Mallorca: 16 parelles per la costa de Tramuntana, cap Pinar i el massís d'Artà.
 - Cabrera: 3 parelles.
- Aconseguir la reocupació de l'illa d'Eivissa per un mínim de 4 colles repartides entre els Amunts, i els parcs naturals de cala d'Hort i ses Salines.
- Aconseguir recuperar i mantenir les condicions de l'hàbitat de reproducció i d'alimentació a Formentera per tal que l'espècie hi pugui retornar.

OBJECTIU COMPLEMENTARI

Seguiment de l'evolució de l'espècie a les Balears i dels resultats del Pla.

DESENVOLUPAMENT DELS OBJECTIUS

OBJECTIU ESPECÍFIC 1

ELIMINAR LES ELECTROCUCIONS

ACCIÓ 1 **Legislar** perquè totes les **línies elèctriques** de nova construcció siguin innòcues en les electrocucions.

ACCIÓ 2 **Correcció d'esteses elèctriques** existents i seguiment de resultats.

OBJECTIU ESPECÍFIC 2

CONSERVAR L'HÀBITAT D'ALIMENTACIÓ I REPRODUCCIÓ

ACCIÓ 3 Realitzar un **inventari** i la cartografia de les **zones de reproducció i d'alimentació** actuals i potencials, i proposar-ne la recatalogació o la protecció de les que no ho estiguin, amb la figura d'àrea biològica crítica.

ACCIÓ 4 Realitzar un **inventari de zones degradades** de cria i reproducció i proposar la restauració de les que sigui possible.

OBJECTIU ESPECÍFIC 3

ELIMINAR LA PERSECUCIÓ DIRECTA

ACCIÓ 5 Realitzar una **campanya divulgativa** dirigida als **caçadors**.

ACCIÓ 6 **Evitar captures** accidentals i/o molèsties durant **controls autoritzats de gavina** per part de caçadors.

OBJECTIU ESPECÍFIC 4

EVITAR MOLÈSTIES EN ÈPOCA DE REPRODUCCIÓ

ACCIÓ 7 Determinar la **tipologia de les molèsties** i les zones de reproducció on es produeixen i prendre les **mesures correctores** adients per eliminar-les o reduir-les.

ACCIÓ 8 **Campanya divulgativa** per a excursionistes, pescadors, navegants i empreses d'activitats d'oci que puguin tenir incidència.

ACCIÓ 9 Informar els **propietaris i arrendataris de finques** amb nius d'àguila peixatera dels objectius d'aquest Pla i les actuacions que, en cada cas, poden dur a terme.

ACCIÓ 10 Realitzar una **vigilància dels nius més sensibles** a molèsties humanes, com a mínim durant l'època de nidificació.

OBJECTIU ESPECÍFIC 5

MINIMITZAR LES INTERACCIONS PRODUÏDES PER ALTRES ESPÈCIES (GAVINA CAMAGROGA)

ACCIÓ 11 Recopilar la **informació** existent i recollir dades d'interaccions amb la gavina camagroga.

ACCIÓ 12 Realitzar **controls selectius de gavines** o colònies que incideixen en la reproducció o ocupació de nius d'àguiles peixateres.

OBJECTIU COMPLEMENTARI 6

AUGMENTAR LA PRODUCTIVITAT I AFAVORIR L'EXPANSIÓ

ACCIÓ 13 **Reconstrucció de nius i ubicació de reclams** a zones favorables.

ACCIÓ 14 **Translocació de joves** a partir de nius amb tres ous. La probabilitat que una posta de tres ous doni lloc a tres joves és baixíssima, de manera que es retirarà un ou dels nius accessibles, que seran objecte d'incubació artificial i d'alliberament amb la tècnica de *hacking*. L'acció s'iniciarà amb implantació dels joves a s'Albufera des Grau, i, en funció dels resultats obtinguts, a Eivissa posteriorment.

ACCIÓ 15 Instal·lació de **nius artificials a zones interiors**.

Facilitar un nou hàbitat per a la reproducció, similar al de les poblacions nòrdiques (forestal, postes a zones humides, etc.), mitjançant la instal·lació de nius artificials sobre aquest suports. S'utilitzaren per ferel *hacking* previst al punt anterior, i s'ubicaran també a espais protegits amb garanties per a l'espècie.

OBJECTIU COMPLEMENTARI 7

SEGUIMENT DE L'EVOLUCIÓ DE L'ESPÈCIE

ACCIÓ 16 **Seguiment de la reproducció**, del cens i de l'èxit reproductor.

ACCIÓ 17 Anellament convencional i amb PVC del major nombre possible d'exemplars i **seguiment per satèl·lit** d'un mínim de dos joves anuals de cada illa.

OBLIGACIONS ADMINISTRATIVES O PÚBLIQUES

La normativa vigent, de protecció de l'espècie i dels seus hàbitats, amb caràcter general, dona les garanties jurídiques necessàries per a les condicions favorables a la recuperació.

Tot i això, es fa necessari assegurar que les administracions locals i sectorials disposin de la informació necessària per evitar accions que puguin repercutir negativament sobre l'hàbitat de l'espècie, en especial en els llocs de nidificació i en els d'alimentació freqüents.

Amb aquesta finalitat, el Servei de Protecció d'Espècies ha de preparar i difondre durant el primer any d'execució del Pla la informació cartografiada de les àrees biològiques crítiques (que han d'incloure les zones de nidificació i d'alimentació freqüents) entre totes les administracions locals i sectorials competents en activitats i actuacions susceptibles de generar molèsties a les aus o degradació d'aquestes àrees.

Amb criteri enumeratiu, susceptible de ser ampliat si se n'adverteix la necessitat, s'atendran els punts següents:

- Evitar canvis d'ús, edificacions o obres en una distància mínima d'1 km dels nius existents o abandonats susceptibles de reocupació (actuació de les administracions urbanístiques).
- Sotmetre a avaluació d'impacte ambiental qualsevol actuació a autoritzar en les àrees d'alimentació freqüent que puguin alterar la fauna piscícola. (actuació de les administracions urbanístiques, de costes, ports i litoral).
- Informar sobre un codi de bones pràctiques en activitats turístiques que puguin afectar punts de nidificació o alimentació freqüent (administracions ambientals i turístiques), i adoptar-lo.
- Evitar el sobrevol a baixa altura de les àrees de nidificació (autoritats aeronàutiques).
- Evitar aprofitaments forestals a l'entorn dels nius, entre els mesos de febrer i agost (autoritats forestals).
- Assegurar que mesures favorables a l'espècie, en desplegament de l'actual pla, siguin previstes en els PORN i PRUG dels espais protegits (autoritats de parcs i reserves).

VIGÈNCIA, DESENVOLUPAMENT I PRESSUPOST

El Pla tindrà una vigència de vuit anys (2007-2015), amb una revisió l'any 2011. El Pla detalla les accions que s'han de desenvolupar en cada anualitat, estableix els indicadors que permeten valorar els resultats i detalla un pressupost orientatiu, que queda quantificat en una inversió total d'1.571.000, dels quals 1.250.000 corresponen a la correcció de línies elèctriques perilloses per electrocució o col·lisió.